

ΓΙΑΤΙ ΕΠΙΜΕΝΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΟΛΙΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ;

Δημήτρης Κ. Μπάκας

Με τις έννοιες **αισιοδοξία** και **απαισιοδοξία** αποδόθηκαν οι διεθνείς φιλοσοφικοί όροι **οπτιμισμός** και **πεσιμισμός**. Οπτιμισμός είναι η φιλοσοφική θεωρία περί του κόσμου και του βίου κατά την οποία ο κόσμος είναι ο τελειότατος, ως δημιούργημα του Θεού, και κυβερνιέται από το αγαθό. Στον αντίποδα της αισιοδοξίας βρίσκεται η **απαισιοδοξία**, κατά την οποία ο κόσμος είναι ο χειρότερος μεταξύ αυτών που υπήρξαν, διότι το κακό υπερσχύει του καλού και η ζωή είναι γεμάτη συμφορές και οδύνη. Μεταξύ αυτών των δύο, εκ διαμέτρου αντίθετων θεωριών, καλλιεργήθηκε η θεωρία της **βελτιοδοξίας** (*meliiorism*), σύμφωνα με την οποία ο κόσμος μπορεί να βελτιώνεται. **Η εξέλιξη αυτή προς το καλύτερο μπορεί να επιτευχθεί με τη διαρκή προσπάθεια των ανθρώπων.**

Κύριος παράγοντας **απαισιοδοξίας** είναι η γενικευμένη **αβεβαιότητα** που επικρατεί στον Πλανήτη μας. Τίποτε πλέον δεν είναι εγγυημένο, ούτε από τον Θεό που απομακρύνουμε, ούτε την τύχη που αγνοούμε, ούτε την ιστορία που δεν τη λαμβάνουμε υπόψη. Ο άνθρωπος πίστεψε για χιλιάδες χρόνια σε σταθερές (Θεός, κόσμος, ιστορία, πρόοδος, αξίες...), τα οποία ο ίδιος κατάργησε αναζητώντας την απόλυτη **ατομική του ελευθερία και κυριαρχία**. Ονειρεύτηκε να ζήσει μέσα σε **ελευθερία, ισότητα** και την **αδελφότητα**, τα οποία ευδοκιμούν, όμως, όταν ανατροφοδοτούνται με **γνήσια ανθρωπινότητα** και **όχι από τον σκληρό ανταγωνισμό και την ακραία αντιπαλότητα.**

Η **δημοκρατία** έχει διαδοθεί, τουλάχιστο ονομαστικά, σε όλο τον Πλανήτη, άσχετα εάν ο κάθε λαός δίνει το δικό του περιεχόμενο. Συνιστά ένα περίτεχνο συμβιβασμό ανάμεσα στον πολιτικό φιλελευθερισμό και τη σοσιαλιστική ισότητα των ευκαιριών. **Η βασική ιδέα της δημοκρατίας είναι, ακόμη, στην ουσία της ανολοκλήρωτη.** Είναι ζωντανή κοινωνική ανάδυση και διαρκώς εξελίσσεται, ανανεώνεται, καταστρέφεται και αναγεννιέται. Θάλλει και παρακαμάζει. **Εξαρτάται από την πολιτική συνείδηση των μελών της, όπως και τη λειτουργία των θεσμών της.**

Ο ψυχολογικός παράγοντας, ως **αρετή του θάρρους** (ευψυχία) ενισχύει τη θετική ατομική και συλλογική ενέργεια. **Η ελπίδα προσδίδει δυναμική. Ελπίζουμε, συνήθως, όταν δεν στηριζόμαστε στις δικές μας δυνατότητες.** Η **αισιοδοξία** αναδύεται από το συνδυασμό των **προσωπικών δυνατοτήτων**, αλλά και **δυνάμεων που δεν ελέγχουμε απόλυτα.** Η **βούληση καθίσταται δυναμικότερη όταν πιστέψουμε ειλικρινά σε κάτι θετικό.** Η **πίστη κορυφώνεται στο Υπέρτατο Ον για κάθε θρησκευόμενο.** Μια τεράστια και ενίοτε ανεξέλεγκτη δύναμη προστίθεται, η οποία όντως κάνει θαύματα (ενίοτε και αρνητικά!). **Η πίστη στον Άνθρωπο, το καλλιεργημένο και εμπλουτισμένο με αρετές πρόσωπο συνιστά τη στέρεη βάση για κάθε καλύτερο μέλλον της Ανθρωπότητας.**

Ο κόσμος, που όντως θαυμάζουμε δεν είναι απλά σε κρίση, αλλά αντιμετωπίζει μονίμως και **δυνάμεις εντροπίας και καταστροφής.** Οι άνθρωποι, εάν και αλληλέγγυοι στα προβλήματα, εξακολουθούν να εχθρεύονται ο ένας τον άλλον. **Ελάχιστα, δυστυχώς, δείγματα «φιλάνθρωπίας παρατηρούνται.** Η **αμφιβολία είναι το γκρίζο χρώμα της ζωής μας.** Λησμονούμε ότι το εξάισιο, όμως, χρώμα του ουράνιου τόξου **αισιοδοξίας** αναδύεται από την αρμονική διαβάθμιση της φωτεινότητας. **Για την ανθρωπότητα αυτό σημαίνει πολιτισμός.**

Οι άνθρωποι οφείλουμε να πάρουμε στα χέρια μας την ευθύνη όχι μόνον της δικής μας ζωής, αλλά και να δημιουργήσουμε καλύτερες συνθήκες για τη ζωή των παιδιών μας. Είναι καθήκον να εργασθούμε για να οικοδομήσουμε ένα **βιώσιμο και καλύτερο μέλλον.**

Η **δημοκρατία, η ισονομία, η κοινωνική δικαιοσύνη, η ειρήνη και η αρμονία με το φυσικό περιβάλλον** μας θα πρέπει να είναι οι **βασικοί στόχοι-στοίχημα** για κάθε **πολιτισμένο άνθρωπο.** Η έννοια της διάρκειας βρίσκεται κατά βάση στην **συνεχή αναπροσαρμογή του τρόπου σκέπτεσθαι,**

συναισθάνεσθαι και πράττειν των ανθρώπων. Η Παιδεία με την ευρεία έννοια, την οποία καλούμε Ολιστική, έχει να παίξει έναν πρωταγωνιστικό ρόλο, καθόσον συνιστά την αιφόρο δύναμη του μέλλοντος, ως ένα από τα πλέον ισχυρά εργαλεία πραγματοποίησης αλλαγών και ανθρωποποίησης.

Η καλλιέργεια των αρετών συνιστά μια πρόκληση και ένα στοίχημα για την αντιμετώπιση της διαρκώς αυξανόμενης πολυπλοκότητας που χαρακτηρίζει τον κόσμο μας. Οφείλουμε να βρούμε τρόπους να συνδέσουμε τους πολλαπλούς, εξ ανάγκης, κλάδους εξειδικεύσεων, με προτεραιότητα τον Άνθρωπο. Μια Παιδεία που να καλλιεργεί ικανά προσόντα για αντιμετώπιση του λάθους, της ψευδαισθησης και των δυϊσμών. Να προάγει την ανάπτυξη υπεύθυνων μελών δημοκρατικής κοινωνίας ικανών για αντιμετώπιση των αβεβαιοτήτων μέσω της δημιουργικότητας. Μέλη με κατανόηση για τη θεμελίωση ανθρωπινων σχέσεων με γνώμονα μια ανθρωπο-ηθική.

Ο βασικός εχθρός της δημοκρατίας είναι ο εσωτερικός, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο εξωτερικός εξέλιπε. Όταν όμως, μια Χώρα συνιστά ασθενικό κρίκο τότε και εάν δεν υπήρχε εξωτερικός εχθρός θα εμφανιζόταν αμέσως. Για την Πατρίδα μας οι κίνδυνοι είναι ορατοί και άμεσοι. Μόνο η δική μας ισχυροποίηση, ως έθνος και λαός προόδου, θα απομακρύνει την κάθε εχθρική βούληση. Ο εσωτερικός κίνδυνος αναδύεται από ένα ασύλληπτο νοητικά συγκρουσιακό κλίμα άπειρων παραγόντων, που έχουν κοινό χαρακτηριστικό στοιχείο την υπερβολή, όπως: κατανάλωση, εγωτισμό, ακηδία, πρόσκαιρο, μισή αλήθεια, εξειδίκευση, χαλάρωση της ευθύνης κλπ.

Η βελτιοδοξία συνιστά θεμελιώδη αρετή. Μια κορυφή ανάμεσα στην απαισιοδοξία και την υπεραισιοδοξία. Είναι η πιο ρεαλιστική αιφόρος αρετή, γιατί αφορά στο εδώ και τώρα αλλά και στο μελλοντικό γενικό καλό εκφράζοντας γενναιότητα και προσφορά. Συνιστά το οξυγόνο της ευψυχίας προσδίδοντας ενεργητικό κουράγιο. Διαποτίζεται από δικαιοσύνη, αλλά, προπαντός, συνιστά πίστη στην ανθρώπινη προσωπικότητα. Συνιστά το βασικό κίνητρο βούλησης για πράξη και δημιουργικότητα. Αποπνέει ηθική ωραιότητα, από την οποία αναδύεται ψυχική ελευθερία που μας αποδεσμεύει από κατώτερα πάθη της ψυχής μας.

Η βελτιοδοξία δίνει δυναμικό νόημα σε όλο το φάσμα των αρετών. Είναι η αισιοδοξία εν μέτρω. Θα λέγαμε η χρυσή αισιοδοξία για προσφορά, για πληρότητα και ευδαιμονία. Χωρίς έμπρακτη συνεισφορά κάθε αγάπη μένει μόνον στα λόγια, άρα δεν είναι αρετή. Η προσφορά αυτή δεν είναι μόνον υλική, αλλά είναι προπαντός ηθική, πνευματική, συναισθηματική, ψυχολογική, κοντολογίς ανθρώπινη και πολιτισμένη.

Ας κρατήσουμε από τους Αρχαίους Έλληνες τον ανθρωπισμό και τη συμμετοχικότητα στη δημοκρατία, από το Διαφωτισμό το κριτικό πνεύμα, τον ενθουσιασμό για το μέλλον, όπως και την αισθητική καλλιέργεια και από τον Χριστιανισμό την ανυστερόβουλη αγάπη και να προχωρήσουμε προς μια υπέρτερη ανθρώπινη πραγματικότητα. Το δικαιούμαστε, ως ανθρώπινο είδος, και το μπορούμε. Μπορούμε και είναι ανάγκη να ξεπεράσουμε το καθεστώς τού απολύτου εγώ μας που είναι η πηγή κάθε αδικίας και αστοχίας.

Παράλληλα με κάθε εξειδίκευση να καλλιεργείται μεθοδικά και η ολιστική παιδεία που θα αποβλέπει στη συγκρότηση ατόμων-προσώπων υπεύθυνων πολιτών με αναπτυγμένο στο ευρύτερο δυνατόν φάσμα των αρετών που μας έχουν κληροδοτήσει οι προγενέστεροι συνάνθρωποί μας. Φρόνηση (σοφία), σωφροσύνη (αυτάρκεια), θάρρος (ευψυχία), δικαιοσύνη, που ερείδονται στη πίστη στο Άνθρωπο και γιατί όχι στο Υπέρτατο Ον (το Πάνσοφο, Πανωραίο και Πανάγαθο).

Τότε από την αρμονική έμπρακτη αυτή σύνθεση να αναδυθεί η Ελπίδα και η χωρίς όρους Αγάπη, κοντολογίς το ολόγραμμα των αρετών, που αμείβουν τους ανθρώπους με πληρότητα και ολβιότητα και οδηγούν σε μια καλύτερη ανθρωπότητα.

Έναν καλύτερο κόσμο δικαιούται το ανθρώπινο είδος και το μπορεί. Αρκεί να γίνει καλύτερος συντονισμός των επιστημονικών εμπειριών και της ολιστικής παιδείας. Τότε είναι εφικτή η ανάπτυξη υπεύθυνων πολιτών. Τότε η δημοκρατία λειτουργεί για το καλό όλων. Τότε αναδύεται η αειφόρος βελτιοδοξία και η αισιοδοξία.

Δύσκολος δρόμος, αλλά δεν έχουμε άλλη επιλογή. Συνιστά το βασικό πλαίσιο της Ολιστικής Παιδείας. Η αναζήτηση της χρυσής αναλογίας με πρόταγμα τον Άνθρωπο! Το πρώτο βήμα, όμως, ανήκει σε εμάς τους ίδιους. Πρέπει να πιστέψουμε ότι αξίζει η συμμετοχή μας σε μια κοινή δημιουργική προσπάθεια για μια καλύτερη Οικογένεια, πιο εύρυθμη Δημοκρατική Κοινωνία και προπαντός μια άλκιμη ΠΑΤΡΙΔΑ.

Τότε αναδύεται η βελτιοδοξία και είναι δυνατόν να πορευόμαστε προς ένα πιο βέβαιο και πιο ευτοχισμένο προσωπικό μέλλον και προπαντός της Πατρίδας μας!

*Δημήτρης Κ. Μπάκας
16 Σεπ. 2022*